

TÕULOOMAKASVATUS

28
2 | 2024

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfondi
Euroopa investeringuid
maapiirkondadesse

Eesti Tõuloomakasvatuse Liit
EMÜ Veterinaarmeditsiini ja
Loomakasvatuse Instituut

TÕULOOMAKASVATUS

Eesti Tõuloomakasvatuse Liit
EMÜ Veterinaarmeditsiini ja Loomakasvatuse Instituut

4

76

48

27

57

LOOMAKASVATUS

- 4 Loomakasvatus 2024. aasta I poolaastal

TEADUS

- 8 Uuring: vanuse mõju EHF tõugu pulli sperma kvaliteedinäitajatele
11 Puhtatõuliste lihaise aretuspullikute kontrollitud üleskasvatamine 2023.–2024. aastal
15 Efekttiivsest populatsioonimahust loomakasvatuses – mida see suurus näitab?
20 Innovatsioon piimatootmises: teaduse ja tootmise koostöö tõi häid lahendusi
22 Karjatervise protokoll – seakasvatuse uus kvaliteedistandard
23 Üleminekupiima potentsiaal seakasvatuses: bioaktiivsete ainete rakendamine põrsaste tervise parandamiseks

LOOMA TERVIS

- 24 Algatati aastast 1,67 miljonit maksev loomatauditõrje programm
26 Veiste tervisenäitajad paranevad tulevikus veelgi
27 Sinikeele tõbi sulgeb järjest Euroopa riikide veiste eksporti
29 Venemaa sekkub naaberriikide majandusse – transiidikeeld halvab loomade ekspordi

ETKÜ

- 30 ETKÜ nõukogu esimehena jätkab Tõnu Post
31 Usbekke jahmatas Eesti lehmade kõrge väljalüps

- 34 Ekspert: Loomade ekspordiks on oluline tutvuda asukohariigi oludega
35 Piimarasv tuleb põllult
35 Koostöö Hollandi farmeritega on andnud märkimisväärseid teadmisi
37 Hollandi aretajad kasutavad genotüüpiseerimist
38 Märja farm läbis kaks miljonit maksva uuenduskuuri
40 Paevälja talu uue lüpsilauda ehitamine murrab mustrit
42 Eesti raskevehobune Põllumees Maximus sai publiku lemmikuks
44 Põhjamaade piimatõud VikingGeneticsi andmetel

LIHAVEIS

- 45 Lihaveisekasvatavad valisid uue juhatuse
46 Saksamaal Euroopa Anguse Foorum 2024 kohtusid valdkonna tegijad
48 Šaroleekasvatavad usuvad, et lihaveisekasvatuse tulevik on helevalge
51 Külaskäik „Anguse osariiki“

PÕLISTÖUG

- 54 Eesti oma ajalooline piimaveis vajab jätkuvalt kaitset
55 *Quo vadis*, eesti maakari?
56 Eesti Maakarja Viss 2024 kasvataja: tulemuse annab hea aretustöö ja õige söötmine
57 G. Rundgren: esivanemad kõnelevad meiega läbi põlistõugude, me peaksime neid kuulama

LINNUKASVATUS

- 60 MTÜ Eesti Vutt farmide 2023. a jõudluskontrolli tulemused

SEAKASVATUS

- 64 Kohalik sealiha: Eesti (toidu) julgeoleku vundament

HOBUSEKASVATUS

- 67 Soojavereliste noortäkkude jõudluskontroll Tšehhi katsetallides
68 Soovitused hõbevärviliste hobuste aretuseks

AJALUGU

- 69 Superpull Grandboy sünnist möödus 50 aastat
71 Augustis püstitas parima eluajatodangu rekordi lehm Killi

UUDISED

- 73 40 miljonit eurot kanamunades sugupoole määramise tehnoloogiale
73 Saksa põllumajanduskoda näeb potentsiaali tõhususes, loomade heaolus ja varajases avastamises
74 Saksamaa muudab 1 miljardi suuruse toetuspaketiga sigade heaolu
74 Saksamaa aretuseltsi uus president Hans-Willi Warder
74 Saksamaa liiduprogramm loomade pidamise ümberkorraldamiseks
75 Maailma tippkümnesse jõudis Eestis tõupull Pursuit
76 Aasta põllumees 2024 Margo Klaasmägi unistab elujõulisest maaelust

Kohalik sealiha: Eesti (toidu) julgeoleku vundament

Septembri algul kogunes Roostale ja arvutiekraanide taha suur osa seakasvatusektoriga seotud inimestest kuulama ja vaatama „**Seakasvatus 2024**“ konverentsi. Konverentsi eesmärk oli edendada kohaliku toidu tootmist, koostööd ja seakasvatuse arengut, rõhutades andme- põhise juhtimise ja teaduse kaasamise olulisust.

☞ Konverentsi moderaatori Marko Kassi (METK) avasõnad arvukale kuulajaskonnale.

ALO TÄNAVOTS

Eesti Maaülikooli põllumajandusdoktor

Esimene plakk: Seakasvatusektori sisemine dünaamika ja koostöövõimalused

Anu Hellenurme (ETSAÜ) rõhutas Eesti põllumajanduse rolli maaelu ja majanduse kestlikkuse tagamisel, kohaliku toidu tootmise ja tarbimise edendamisel. Ta kutsus üles muutama riigihangete süsteemi, et soodustada kohalikku tootmist ja tagada toidujulgeolek. Hellenurme ütles, et kohaliku toidu tootmine toetab majandust ja loob uusi ekspordivõimalusi, toetades inimeste ja loomade tervist ning maaelu elujõulisust.

Mati Tuvi (Saimre Agro Grupp OÜ) käsitles seakasvatuse hetkeseisu ja tulevikuväljavaateid Eestis. Ta tutvustas Saimre Agro Grupp OÜ tegevust ja tulundusühistu Ühinunud Seafarmide rolli. Tuvi rõhutas, et sigade arvu vähenemine Euroopas ja maailmas võib Eestile pakkuda arenguvõimalusi, kuid tulevikus võivad karmimad heolunõuded ja sigade Aafrika katk (SAK) tuua raskusi. Eesti omavarustatus sealihaga on umbes 80%, kuid täieliku omavarustatuse saavutamiseks oleks vaja lisaks umbes 25 000 emist. Ta rõhutas ühistulise tegevuse tähtsust ja tootjaorganisatsioonide loomise olulisust.

Kristel Maidre (Regionaal- ja Põllumajandusministerium) käsitles Eesti seakasvatuse olukorda, tulevikusuundumusi ja Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) meetmeid. Maidre rõhutas, et seakasvatusektor vajab inves-

teeringuid loomade heaolu ja bioohutuse parandamiseks. Ta tõi välja ÜPP strateegiakava 2023–2027, mille eesmärk on arendada ressursitõhusat ja keskkonnahoidlikku põllumajandust, parandada tootjate konkurentsivõimet ning toetada investeeringuid tootmisse ja innovatsiooni.

Professor **Raul Eametsa** ettekandes käsitleti majanduslike väljakutseid, mis mõjutavad seakasvatuse sektorit Eestis ja Euroopas. Ta tõi välja, et Eesti majandus on 2024. aasta teisel poolel kerges elavnemises, kuid aasta kokkuvõttes jääb oodatav majanduslangus umbes 1%. Sealiha tootmine ja tarbimine Euroopas on langustrendis mitmel põhjusel: teravisehoiakud, keskkonnakaitse ning loomade heaolu nõuded, taimsete asendustoodete levik ja demograafilised ning kultuurilised muutused. Eamets rõhutas vajadust tooraine väärindamise järele ja lisandväärtuse loomise vajalikkust seakasvatusektoris.

Teine plakk: Seakasvatus muutuste tuules

Rainer Rohtla (Coop Eesti Keskühistu) rõhutas oma videopöörumises sealiha tähtsust eestlaste toidulaual ja kohaliku toidu eelistamise olulisust. Coop müüb ainult eestimaist värsket sealiha ja julgustab ka teisi konkurente sama tegema.

Imbi Nurmoja (LABRIS) käsitles oma ettekandes SAKi epideemia õppetunde ja praegust olukorda Eestis. Ta rõhutas, et passiivne seire ja bioturvameetmed on olulised haiguse leviku tõkestamiseks farmides. SAKi vaktsiini väljatöötamine on endiselt käimas.

➊ Anu Hellenurme (ETSAÜ) avasõnad.

➋ Mati Tuvi (Saimre Grupp) esindas tootjaid.

➌ Kristel Maidre (REM) andis ministriumipoolse vaate seakasvatussektorist.

➍ Raul Eamets (Bigbank AS) esitas makroanalüütiku nägemust seakasvatussektorist.

Anne-Ly Veetamm (Põllumajandus- ja Toiduamet) rõhutas oma ettekandes loomade tervise ennetusmeetmete tähtsust ja bioohutusmeetmete rakendamise olulisust farmides. Ta tõi esile, et haiguste ennetamine on parem ja kuluefektiivsem kui nende ravi.

Ave Kurss (PRIA) tutvustas oma ettekandes seakasvatust valdkonna üldist olukorda Eestis ja rahvusvahelises kontekstis. Ta tõi välja, et viimasel dekaadil on sigade arv langenud Eestis, Soomes ja Lätis umbes neljandiku, kuid Leedus oli see lausa 40%. Kurss rõhutas, et sisendite hindade tõusul on olnud väga suur negatiivne mõju sigade arvule.

Merja Leino (Atria Grupp, Soome) tutvustas Atria Grupi jätkusuutlikkuse strateegiaid, mis keskenduvad sealiha tootmise keskkonnamõjude vähendamisele ja loomade heaolu parandamisele. Atria kasutab vertikaalselt integreeritud tootmisahelat ja keskendub süsinikuneutraalsuse saavutamisele, antibiootikumivabale seakasvatusele ja kohaliku sööda kasutamisele.

Grupitöö käigus vastasid konverentsi osalejad küe küsimusele, et hinnata sektori prioriteete, innovatsiooni ja koostöövajadusi. Osalejate arvamused andsid ülevaate seakasvatuse tuleviku kujundamise olulisematest teemadest ja tegevustest sektori jätkusuutlikkuse ja konkurentsivõime tõstmiseks.

Sealiha sektori prioriteetideks aastaks 2030 peeti ülekaalult Eesti elanike eelistust tarbida kodumaist sealiha. Samuti rõhutati koostöö suurendamist tarneahela lülide vahel ning

sealiha sektori maine ja kuvandi parandamist. Ühistute loomine ja lisandväärtuse suurendamine olid samuti olulised, kuid vähem tähtsad.

Innovatsiooni ja konkurentsivõime valdkonnas peeti kõige olulisemaks riigihangetes suurema tähelepanu pööramist liha päritolule ja kvaliteedile. Järgnesid pikaajalise rahastuse tagamine teadus- ja arendustööle ning kestliku seakasvatuse kvaliteedikava loomine. Tehnoloogilised lahendused, nagu digilahendused ja keskkonnamõõdikud, said vähem hääli.

Mainekujunduse ja koostöö arendamise valdkonnas peeti kõige tähtsamaks tarbijate teavitamist Eesti sealiha kvaliteedidiomadustest. Koostöö ja ühistegevuse arendamine sektori sees ning agroöpe koolides olid samuti kõrge tähtsusega, rõhutades hariduse ja koostöö olulisust sektori arengus. Eesti sealihasektori konkurentsieelisteks peeti kvaliteeti, toidujulgeolekut, lühikest tarneahelat, värskest ja kohalikku toitu.

Noorte karjäärivalikute osas seakasvatussektorist rõhutati toidujulgeoleku tähtsust ja stabiilseid töökohti. Toodi välja, et sektor on perspektiivne ja pakub võimalusi arenguks. Teised esile toodud märksõnad olid töö loomadega, uuendused

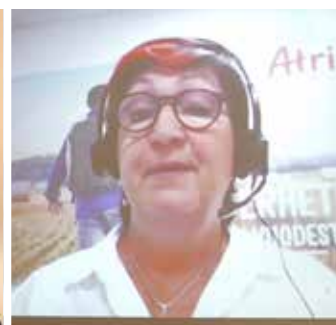
➎ Imbi Nurmoja (LABRIS) andis ülevaate kümme aastat Eesti seakasvatust painanud taudidist.

➏ Anne-Ly Veetamme (PTA) ettekande sõnum oli „Parem on haigust ennetada, kui seda ravida!“.

➐ Ave Kurss (PRIA) rääkis seakasvatussektorist numbrite keeles.

➑ Merja Leino (Atria Plc) tutvustas põhjanaabrite seakasvatuse tulevikusuundi.

ning patriotism. Mõned vastajad pidasid ka huvitavaks põrsaste teraapiat ja „nunnusid“ loomi.

Kokkuvõttes selgus grupitöö vastustest, et seakasvatussektori tuleviku kujundamisel on esmatähtis kohaliku sealiha tootmise ja tarbimise edendamine, lisaks koostöö suurendamine ➤

tarneahela eri lülid vahel ja sektori mainet parandavate teavituskampaaniate läbiviimine. Olulisteks peeti ka investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning noorte kaasamist, et tagada sektori jätkusuutlikkus ja konkurentsivõime. Tõdeti, et innovatsioon ja teaduspõhine lähenemine on hädavajalikud seakasvatuse sektori jätkusuutlikkuse tagamiseks. Riigihanked peaksid rohkem eelistama kohalikku toodangut, kuid EL regulatsioonid ja globaalsed turud tekitavad väljakutseid.

Päeva kolmandasse sessiooni „Sealiha meie toidulaual“ oli kaasatud tootjate, töötajate, jaemüüjate ja riigiametite esindajad. **Meeli Lindsaar** (EPKK, moderaator) rõhutas seakasvatuse jätkusuutlikkust ja kohaliku toidu tarbimise tähtsust, juhtides tähelepanu riigihangete ja koostöö vajalikkusele sektori edendamisel. **Urmas Kruuse** (Riigikogu maaelukomisjoni esimees) tõi esile kohaliku toidu eelistamise olulisust riigihangetes ja koostöö vajalikkust tootjate, töötajate ja kaupmeeste vahel. **Madis Kallas** (Riigikogu õiguskomisjon) nägi kodumaise sealiha potentsiaali eksportvõimekuse suurendamises, rõhutades kvaliteedi ja kohaliku tootmise toetamise tähtsust. **Madis Pärtel** (REM biomajanduse asekantsler) soovitas keskenduda koostööle ja ühistegevusele, tuues esile kvaliteedikavade tähtsuse. **Toomas Unt** (REM kriisijuht) rõhutas toidujulgeoleku ja varustuskindluse tähtsust, viida-

☛ Seakasvatuse teemal avaldas aktiivselt oma arvamust grupitöös ka maaülikooli rektor Ülle Jaakma.

tes Soome kogemusele. **Timo Vunder** (ETSAÜ nõukogu esimees) tõstis esile koostöö ja kulude vähendamise tähtsust seakasvatuse efektiivsuse suurendamisel. **Priit Dreimann** (AS Maag Grupp algtootmise ja loomade varumise direktor) mainis sektori koostöö ja efektiivsuse suurendamise vajadust, et tootmiskulud oleksid konkurentsivõimelised. **Meelis Laande** (Atria Eesti AS tegevdirektor, juhatuse liige) keskendus turunduse ja tarbija harimise olulisusele, rõhutades, et Eesti sealiha eristumine vajab pikaajalist strateegiat ja turundust. **Andres Parve** (Sisekaitseakadeemia kriisireguleerimise analüütik) tõi esile pikaajalise plaani tähtsust toidujulgeoleku tagamisel ja ettevõtete koostöö tähtsust kriitilistel aegadel.

Konverentsi teise päeva slogan „Sina oled sama tähtis kui töö“ oli pühendatud põllumajandustootjate vaimse tervise hoidmisele. Unekoolitaja **Timo Oja** rõhutas une olulisust tervise ja heaolu säilitamisel, eriti stressirohketes olukordades. **Virve Hindström** käsitles vaimse tervise tähtsust põllumajandustootjate seas ja jagas kogemusi Soome ja Euroopa Liidu projektidest, mille eesmärk on toetada farmerite vaimset heaolu. ■

Tasub teada

- Konverents on järelvaadatav ja selle ettekanded ning pikem ülevaade räägitust asub lehel <https://konverents.estpig.ee>.
- Konverentsi korraldasid Eesti Tõusigade Aretusühistu ja Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda ning öla panid alla Scandagra Eesti, TeknEst, Agrovarustus, ProGrupp, Veskimeister ja Anu Ait.
- Konverents toimus MAK 2014–2020 „Teadmussiirde pikaajaline programm põllumajanduse, toidu ja maa-majanduse tegevusvaldkonnas“ raames. Rahastamisallikas: Euroopa Maaelu Põllumajandusfond (EAFRD).

☛ Paneliste, Madis Kallas (Riigikogu õiguskomisjon), Timo Vunder (ETSAÜ nõukogu esimees), Priit Dreimann (AS Maag Grupp algtootmise ja loomade varumise direktor), Madis Pärtel (REM biomajanduse asekantsler), Urmas Kruuse (Riigikogu maaelukomisjoni esimees), Meelis Laande (Atria Eesti AS tegevdirektor, juhatuse liige), Andres Parve (Sisekaitseakadeemia kriisireguleerimise analüütik) ja Toomas Unt (REM kriisijuht), ohjas Meeli Lindsaar (EPKK, moderaator).